

מדינת ישראל
רשם האגודות השיתופיות

תיק מס'

בפני עוזר רשמת האגודות השיתופיות

49/22/2018

עורך דין רמזי חוראני

בעניין: מר אברהם קמושר

ע"י ב"כ עו"ד דן וימר

התובע / המשיג

ובעניין: 1. מגדל כפר שיתופי להתיישבות

2. מר טובי אהרון

3. מר אברמוביץ רוני ע"י ב"כ עו"ד כרמית ימיני

4. מר טובי רועי

הנתבעים/המשיבים

ספרות:

סמדר אוטולנגי בוררות - דין ונוהל

ישראל שמעוני אופק חדש בבוררות - דיני בוררות עם ערכאת ערעור (התשס"א)

חקיקה שאוזכרה:

תקנות האגודות השיתופיות (בוררות בסכסוכים), תשל"ב-1972: סע' 14, 15, 19 (א)

פקודת האגודות השיתופיות: סע' 52(4)(א)

חוק הבוררות, תשכ"ח-1968

החלטה

א. המסגרת העובדתית:

1. זוהי בקשת התובע, מר אברהם קמושר, בהליך בוררות בפני כב' הבוררת, עו"ד אסנת שחם, להתערב בקביעת שכרה. עד כמה שאני מבין, מסכימים יתר הצדדים בהליך לתוכן הבקשה.
2. לא רק זאת, אלא שהצדדים העבירו לכב' הבוררת פניה ביום 20/07/2021, כעולה מפניית ב"כ התובע מיום 11/08/2021, להפחית סכום שכ"ט משרדה. לטיוטת פסק הבוררות צורף העתק הפניה בו מציעים הצדדים להסתפק בסכום של 8,000 ₪ בצירוף מע"מ מכל אחד מארבעת הצדדים, וזאת בנוסף לסכום של 65,688 ₪ שכבר שולם לבוררת.
3. בפניה זו ציינו הצדדים כי כב' הבוררת העמידה את דרישתה על סך נוסף של 20,884 ₪ כולל מע"מ מכל אחד מארבעת הצדדים.
4. הבוררת התייחסה לנושא שכרה בשתי הזדמנויות, האחת הייתה בפנייתה מיום 31/05/2021 לתובע וליתר הצדדים. בפניה היא ציינה כי פסק הבוררות מוכן להפצה אך דרשה את הסדרת התשלום בגין שכרה. היא כתבה כי פרוטוקול הדיון הותרע על פני כ- 300 עמודים, התקיימו 5 ישיבות מהן שלוש ישיבות הוכחות במהלכן נשמעו עדים לא מעטים. היא השקיעה כ- 70 שעות ללימוד החומר מטעם כלל הצדדים והכנת פסק הבוררות. בשל כל אלה היא דרשה תשלום סכום נוסף של 26,250 ₪ בצירוף מע"מ (סה"כ 30,712.5 ₪). מיוזמתה הפחיתה 15% והעמידה את דרישתה על סך 26,000 ₪ כולל מע"מ.
5. ההזדמנות השנייה בה הביעה הבוררת את דעתה בנושא שכרה הייתה במייל שהיא שלחה לעו"ד שפע אלדר ממחלקת הבוררות במשרד הרשמת ביום 26/07/2021. בפניה זו ציינה הבוררת כי בטעות דרשה תחילה תשלום 350 ₪ לשעה מכל צד בצירוף מע"מ ומשהופנתה תשומת לבה לטעות, תיקנה היא את הדרישה ל- 300 ₪ לשעה מכל צד בצירוף, מע"מ. גם כאן הפנתה הבוררת למספר הישיבות, 5 במספר בהן 3 ישיבות הוכחות, הגשת עשרות רבות של מסמכים. הכנת פסק הבוררות הצריכה השקעת כ- 70 שעות והזכירה כי מיוזמתה היא הפחיתה 15% מהשכר המגיע לה, כך שמכל צד הופחתו 4,700 ₪ אף ללא דרישה מטעם מי מהצדדים.
6. הבוררת הביעה את מורת רוחה מהפנייה, בין במרומז ובין בגלוי, מהתנהלות הצדדים, בעיקר הניסיון להתווכח על התשלום, ובמיוחד על התניית תשלום הסכום, שהצדדים מסכימים לשלם, בכך שהבוררת תסכים לקבלת הצעת הצדדים.
7. ב"כ התובע, ביקש כמה וכמה פעמים את התערבות הרשמת בהתארכות התקופה לסיום הליך הבוררות והוא גם שלח "קובלנה" לעוזרת הרשמת, בזמנו, עו"ד דנה ביאלר. מאוחר יותר ביקש התובע לבטל את הקובלנה שהוא הגיש בעטיו של ניהול הליך הבוררות שלא לשביעות רצון מרשו.

8. בעקבות פניית הבוררת להשלמת שכר מיוני 2021, נשלח לה מענה ע"י ב"כ התובע בו הלין על גובה השכר הנדרש, טען שהדרישה מופרזת, וגם עולה על המוסכם, שכן במקום 300 ₪ היא דורשת 350 ₪ מכל צד לשעה בצירוף מע"מ. דרישה זו תוקנה כאמור והסכום הופחת בהתאם.
9. החל מסוף יוני 2021 העביר ב"כ התובע פניות לכב' הרשמת, בהן פירט את השתלשלות העניינים, ופירט את הסכומים ששולמו כבר לבוררת ואת הסכום המופרז שעוד על הצדדים לשלם. כמו כן הפנה "לבחש רחש" בקרב עורכי הדין העוסקים בתחום האגודות השיתופיות ועל רצון חלקם לפנות לבתי משפט במקום פנייה לניהול בורות בפני בורר המתמנה מטעם רשמת האגודות השיתופיות. בין יתר הנמקות היו שבבית המשפט העליון נמוכות יותר, והזמן לסיום הליכים בבית המשפט החל להיות קצר יותר ממה שאורכים בפני בורר מטעם הרשמת.

ב. המסגרת הנורמטיבית:

10. לפי תקנה 19(א) לתקנות האגודות השיתופיות (בוררות בסכסוכים), תשל"ב-1972, להלן: תקנות הבוררות, ניתן להשיג על פסק הבוררות בתוך 10 ימים (אפילו לא צויין כי ההשגה היא מיום המצאת פסק הבוררות!!).
11. לפי תקנות 14 ו-15 לתקנות הבוררות, הרשם רשאי להתערב בקביעת שכר הבורר בשני אופנים. תחילה נקבע המלך בתקנה 14 שהצדדים ישלמו לבורר את שכרו במידה שאישר אותו הרשם, וכן צד לבוררות רשאי לשלם את חלקו של צד שממאן לשלם את שכר הבורר, ולשון זה דרוש את התשלום מהצד "הסרבן".
12. בתקנה 15 לתקנות הבוררות, נקבע, כי הרשם רשאי להפחית את שכר הבורר על פי בקשת צד לבוררות

"אם ראה שהשכר או הוצאות מוגזמים, ורשאי
הוא לפי זה להוצות על החזרת סכומים
השכר או הוצאות. החלטתו להפחית
הצניין קביעת השכר והוצאות תהיה סופית."

13. בשתי התקנות לא צויין המועד בו יתערב הרשם בקביעת השכר וההוצאות של הבורר. דרך המלך הנה התערבות בקביעת השכר במסגרת השגה המוגשת על פסק הבורר כאמור בתקנה 19(א) לתקנות הבוררות. אלא שאף צד לא הרים את הכפפה והציע לשלם את חלקו של האחר כדי שיזכה בקבלת פסק הבוררות

ולחזור בדרישת תשלום ממי שסרב לשלם. יותר מכך, כל הצדדים כאן דורשים את הפחתת השכר של כבי הבוררת.

14. ההיגיון מחייב פעולה של הרשם בעניין קביעת שכרו של הבורר בתום הליך הבוררות ומסירת הפסק ובהגשת ההשגה. [סעיף 52\(4\)\(א\) לפקודת האגודות השיתופיות](#), תומך בפרשנות זו, שכן צויין שם, כי

"אם מסר הרשם אינה סכסוך לפורר אלו
לפוררית .... רכאי הוא (א) לפאר את פסק
הפוררית".

15. מקרה זה הנו יוצא דופן בכך שעניין גובה שכר הבוררת לא הועלה במסגרת השגה על פסק הבוררות בה ייכרך גם נושא שכרה. כאן מבקשים הצדדים לבחון את גובה שכר הבורר בטרם יימסר להם פסק הבוררות שאינו בידיהם עדיין, ומטבע הדברים - לפני הגשת השגה על הפסק גופא, ככל שצד ירצה בכך.

16. בשל כך וכדי לא לעכב את מסירת הפסק לצדדים, ומאחר ועמדות הצדדים מונחות בפניי, לרבות זו של כבי הבוררת שהיא הצד העלול להיפגע, אם יתערב הרשם בקביעת שכרה, ראיתי לנכון להכריע בבקשה כבר בשלב זה. מובן, כי לאור הקביעה בסיפא של [תקנה 15](#) לתקנות הבוררות, הרי קביעת הרשם הנה סופית, כך שגם אם תוגש השגה על פסק הבוררות, עניין שכר הבוררת הנו חסום וסופי ואין מקום להעלותו שוב.

ג. דיון והכרעה:

17. הבוררת דורשת תשלום עבור שעות פרונטאליות, דהיינו קיום ישיבות, ניהול חקירות, שמיעת עדים וכו' וכן עבור שעות בלתי פרונטאליות, קרי קריאת החומרים, הסיכומים הפרוטוקולים, וכתובת פסק הבוררות והחלטות בבקשות ביניים. אין מחלוקת כי בורר זכאי לשכר בגין שעות הדיון המתקיימות במעמד הצדדים (שעות פרונטאליות) וכן בגין שעות עבודתו אשר אינן שעות דיון בהן לוקחים חלק הצדדים. עם זאת, חייב להתקיים יחס סביר והיגיוני בין מספר שעות הדיון, בהן לוקחים הצדדים חלק, ובין מספר השעות הבלתי פרונטאליות המושקעות על ידי בורר, על מנת לשמור על אמון הצדדים בהליך הבוררות, לאור כמות החומר המונחת בפני הבורר.

18. אני מפנה לדברים שכתבה מנהלת מחלקת הבוררות במשרד הרשם דאז, עו"ד דנה ביאלר בתיק מס' 208/11-11 פלוני נ' מושב עובדים של הפועל המזרחי

להתיישבות חקלאית שיתופית [פורסם בבנו]

"מקרה דנן, בהתחשב בכמות המסמכים
הנדרשת ובאופי התיק, פצריט fe פי 10 ויותר

בין השעות שהוקדשו לדיונים פרונטאליים ובין שעות צבודה בלתי-פרונטאליות אינם סבירים. מצב דברים זה אינו ראוי ופועל פגיעה אנושה בהליכי הבוררות, ובפרט כאשר מדובר בבוררות סטטוטורית. דרישת התשלום של כב' הבורר, אף לאחר הנחה בשיעור 25%, אינה מתיישבת עם אופיו של הליך הבוררות. מצב דברים זה מעיד על ניהול הליך באופן לא מיטבי, שכן בירור הפלוגתאות, כמו גם הראיות הבאות להוכיח או לאשר כל אחת מהטענות - רצוי שיעשו מאמצים הדדיים, ולאת גם במחיר של ניהול מספר רב יותר של דיונים."

19. במקרה שהובא לעיל, דובר על קיום שתי ישיבות והשקעת ארבע שעות פרונטליות בדיונים, בעוד שהבורר דרש תוספת שכר בגין החלק הבלתי פרונטלי עבור 57 שעות נוספות. כב' מנהלת מחלקת בורריות לא מצאה קוהרנטיות בין השעות הפרונטליות לבין השעות להכנת, קריאת וכתובת פסק הבוררות, שכן מדובר בהגדלה של יותר מפי עשרה משעות הדיון הפרונטליות. מסיבה זו היא הפחיתה את שכרו של הבורר. תחת אשר ייגבה סכום נוסף של 24,600 ₪ היא זיכתה את הבורר בתוספת של 12,000 ₪, וזאת מעבר לסכום של 6,000 ₪ שהצדדים הספיקו לשלם לו. לכך יש להוסיף, כי דבר עלות שעת דיון הובאה לידיעת הצדדים רק בישיבה השנייה מתוך שתיים שהתקיימו כאמור בין הצדדים.

20. גם לי יצא להתערב בקביעת שכר טרחת בורר, אלא שגם שם דובר בבקשת שכר טרחה עבור החלק הבלתי פרונטלי לעומת שעות הדיון הפרונטליות "בהגדלה" של פי עשרה! ראה החלטתי בתיק 4799-325-12 סגל אורית נ' נוף אשדות- מתישבי אשדות יעקב איחוד- אגודה שיתופית חקלאית, להלן: סגל (פורסם בנבו). שם ניתחתי את הסוגיה גם בפריזמה של בורריות על פי [חוק הבוררות](#), תשכ"ח- 1968 וגם על פי דיני האגודות השיתופיות.

21. להלן מה שכתבתי בפרשת סגל:

"....ער אני להלכה כי ערכאת הצרצור אינה
 עה להתערב בקביעת השכר או ההוצאות
 הנפסקות בבתי משפט. ראה פסק דינו של כה'
 השופט (כתוארו אל) ארונים בתיק סיצת
 ביאליק, [ע"א 9353/04](#), "סיצת ביאליק 10" נ'
 סיצת "יש עתיד לביאליק" (פורסט בנבא); [ע"א
 9296/03](#) אהרונ' נ' מנשה ואח', פ"ד נח(2) 301
 וכן החלטותי בתיק 2626/125/11 אלצדי יצקה
 נ' צורית אודיה שיתופית קהילתית של מקי
 חרות בית"ר בע"מ (פורסט בנבא) ובתיק
 1810/256/11 מרדכי אדרי ואח' נ' שדה דוד
 מושב צוקדיט של הצובד הציוני להתיישבות
 חקלאית שיתופית בע"מ ואח' (פורסט בנבא).
 הפן האחר של הראי לחיוב ההוצאות, הנו, כי
 אין בתי המשפט או הרשט נוהגים להתערב
 בשכר שהבורר קובע לצמח, (שלמשה הנו
 חלק מההוצאות הנפסקות) אלא במקרים
 נדירים ומיוחדים. יחד עם זאת, כשיש מקרה
 מובהק המצדיק ואף מצריק התערבות, אין
 להימנע מכך".

ראה החלטתי גם בתלמי יחיאל, תיק מס' 891/80/2015, תלמי יחיאל מושב

עובדים להתיישבות שיתופית בע"מ נ' שמעון דהן (פורסט בנבו).

22. ההנחיות של הוועדה למינוי בוררים במשרד הרשם היא פסיקת 300 – 400 ש

לשעה מכל צד בצירוף מע"מ, אלא אם יש הצדקה להעלאת השכר כמו גם

להקטנתו. מצב אחרון זה יתכן למשל, עת מעבירים סדרה של תביעות, בסכומים

זעירים, לבורר אחד, כשהשאלות העובדתיות והמשפטיות זהות ואין הן שאלות

משפטיות או עובדתיות סבוכות. במקרה זה אנו ממליצים לבורר לפעול לכל

היותר על פי הסף התחתון של ההמלצה. מנגד יש נסיבות המצדיקות הגדלת

השכר. למען הבהר נקודה זו אציין, כי לא עצם הכתיבה המפורטת של בורר,

בחינת עריכת מחקר אקדמי, היא המספקת את הבסיס להגדלת שכרו. על כן עמדתי בהחלטתי בעניין סגל לעיל. אין לומר, כי הבוררת כאן הלכה בדרך זו, והיא הייתה תכליתית והתייחסה לליבה של המחלוקות שבין הצדדים תוך שילוב ההיבטים העובדתיים כפי שהשתקפו בעדויות ובחקירות שהתנהלו בפניה, וכן תוך התחשבות במצב המשפטי השורר¹.

23. אני מפנה גם לפסק הדין בעניין חנה קרקבי נ' עו"ד זכי כמאל [הפב \(חי'\)-49476](#)

[06-17](#) (פורסם בנבו). גם כאן פסק הבורר לעצמו שכר עליו הוגשה המרצת

הפתיחה. כבי' בית המשפט ראה לנכון להתערב במה שפסק הבורר והפחית סכום

בלתי מבוטל. ראה גם [רע"א 8078/10](#) אבשלום אלרום נ' עמוס קונפורטי, (פורסם

בנבו) ו- [רע"א 1714/08](#) עיזבון המנוח אריה נוי ז"ל נ' חיימוביץ, (פורסם בנבו).

ראה גם ס. אוטולנגי "בוררות דין ונוהל" (מהדורה רביעית 2005 עמ' 482-490)

(להלן: "אוטולנגי"). בנוסף אני מפנה גם ל- [שמעוני, אופק חדש בבוררות](#), (אם

כי כאן עיקר הניתוח הוא לגבי בורר המתמנה לפי [חוק הבוררות](#)).

24. בפסק הדין בעניין קרקבי ציטט כבי' בית המשפט המחוזי מהחלטתי בעניין דמתי

בתיק 1039-188-13 אחיהוד- מושב עובדים להתיישבות שיתופית בע"מ נ' דמתי

ישי (21.06.2017, פורסם בנבו)(להלן-"ענין דמתי"),להלן:

"בנוסף אבקש להפנות לדברים שנכתבו על ידי צ'ור רש

האגודות השיתופיות (צ"ד ראמלי חוראני) בצניין "דמתי"

פסקה 163, שהם אני מוצא טעם רב וכדלקמן:

" עלויות, הליך הבוררות חייב להיות יציב ומהיר

אומנם, כדברי כבי' הבוררת בהבהרתה, אק אט

תכליתי. כתיבה הנה אט אומנות, אק הכרעה

סכסוק הנה אט אומנות ואט ייצוד. כתיבה

מקיפה מצעירה את התופנה המשפטית ומהווה

כפי להרחבת האופקים המשפטיים האקדמאיים

וההפנות להכרעה בסכסוכים צתידיים, אק אין

למדוד את המאמץ רק באומחים כספיים. בסופו

¹ דבריי אלה מובאים בהקשר של קביעת שכר הבוררת ואין להם מאומה עם צדקת או אי צדקת הפסק לגופו.

של דבר יש לפאול' להאיץ ליצד, ויצד זה הנו
 ההכרעה היציפה, הצדקת והמהירה בסכסוק.
 מאובן זה אין לקבל את הפרמטר של צריכת
 מחקר משפטי בכתובת החלטה, והחלטות ביניים
 כאלו זה, או הפרמטר של חשיבות הצניין כאלו
 או חשיבותו לצדדים הפרט כהצדקה לדרישת שכר
 מופרז. אי לכך יש לעקר או למצער להקטין
 משמעותית את מקלט של שני פרמטרים אלה
 במכילוף השיקולים של קביעת שכר הבורר. תקנה
 (13א) לתקנות הבוררות, נותנת כלי ומצנה
 לבוררים להאיץ להכרעה צדקת מהירה ויציפה.
 מטעמי היציפות והצדק אינם מתמזים רק
 במישור המקצועי, אלא גם במישור הצלוינות.
 אילו לא כן לא יישאר כמעט כל יתרון לפני
 להליך בוררות לפני הרשט. פניה לבתי משפט לא
 הייתה מובילה לחיוב הצדדים בהוצאות ושכ"ט
 שהבוררת קבעה, ובוודאי שלא הייתה אורכת כל
 כך הרבה זמן.

25. יחד עם זאת, נראה לי כי יש מקום להתערב בקביעת שכרה של כב' הבוררת. ראשית, בפני כב' הבוררת התנהלו 5 ישיבות מהן 3 ישיבות לשמיעת העדויות של הצדדים וכל ישיבה הוגבלה ונתחמה ל- 3 שעות, בשל מגבלות הקורונה. (ראה סעיף 2 לטיוטת פסק הבוררות). שנית, אינני מזלזל חס וחלילה במה שכתבה כב' הבוררת ורואים כי השקיעה לא מעט בפן התיאורטי הלכתי, בניתוח העובדות והעדויות. דברים אלה מצוינים בהקשר של טיב העבודה ואין בהם כמובן מאומה לעניין צדקת ההכרעה. ככל שתוגש השגה, תישמע היא לגופה ללא תלות בהכרעתי זו בקשר לשכר כב' הבוררת. שלישית, חרף מה שכתבה כב' הבוררת כי היא רואה בכל צד בהליך כצד עצמאי לעניין שכרה, הרי רואים כי חלק מהצדדים לא היו

פעילים במיוחד, והנתבע 4 אף לא הגיש סיכומים. **רביעית**, ועל אף זאת, גם אם נחשב את השכר בגין שלוש ישיבות הוכחות מוגבלת ל- 3 שעות כל אחת, ואף אם מדובר בארבעה צדדים כשמקבלים בדרך המלך 300 ₪ לשעה מכל צד בצירוף מע"מ, ואף אם נתחשב במספר השעות שהושקעו לצורך הכנה וכתובת פסק הבוררת (והוא פסק ארוך מושקע וממצה), עדיין נראה כי יש מקום להתערב בשכר כב' הבוררת. 70 השעות שהושקעו לצורך זה הן שעות מכל הצדדים ואין לומר כי לכל צד הושקעו או יוחדו 70 שעות.

26. הפונים בקשו להוסיף עוד 32,000 ₪ בצירוף מע"מ מעבר לסכום של 65,688 ₪, בעוד הבוררת דורשת תשלום נוסף ע" 20,884 ₪ כולל מע"מ, קרי כ- 17,850 ₪ לפני מע"מ מכל צד. לפי חישוב זה יוצא, כי סך הכול יצטרכו בעלי הדין להוסיף סכום נוסף של 83,536 ₪ (4 x 20,884).

27. כמו שצוין בהלכת **סיעת ביאליק**, אין ערכאת הערעור מחליפה את הערכאה הדיונית ואין היא ממירה את שיקול דעת הערכאה הדיונית בזו שלה במה שנוגע לפסיקת הוצאות. אני מוכן לראות בקביעת השכר כחלק מנושא ההוצאות.

28. שקלתי את מכלול מרכיבי הסיטואציה, ניהול ההליך, השקעת השעות הפרונטליות, קריאת החומר הכתוב לרבות, מתן החלטות הביניים מטעם כב' הבוררת, ואני מעמיד את הדרישה לשכרה על סך נוסף של 44,000 ₪ בצירוף מע"מ. עם תשלומי תשחרר כב' הבוררת את פסק הבוררות, וכל צד יפעל כהבנתו.

רמזי חוראני, עו"ד 25 אוקטובר,

ניתנה היום, י"ט חשוון, תשפ"ב
2021

עוזר רשם האגודות

בירושלים, בהיעדר הצדדים
השיתופיות

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

רמזי חוראני 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה